

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С.СКОВОРОДИ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА СХІДНИХ МОВ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н.КАРАЗІНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
КАФЕДРА СХІДНИХ МОВ
ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ
КОМУНІКАЦІЇ

«ПИТАННЯ СХОДОЗНАВСТВА В УКРАЇНІ»

Тези доповідей

Всеукраїнської науково-практичної конференції

29-30 березня 2018 року

Харків – 2018

5. Восток и политика: Политические системы, политические культуры, политические процессы: [Науч.-метод. комплекс] / Под ред. А.Д. Воскресенского. – М.: Аспект Пресс, 2011. – 685 с.
6. Асмолов К.В. Корейская политическая культура: Традиции и трансформация. – М., ИДВ РАН, 2009. – 379 с.
7. Курбанов С.О. История Кореи: с древности до начала XXI в. – СПб.: Изд-во СПб. ун-та, 2009. – 680 с.
8. Цивілізаційні чинники світобудови: джерела походження, потенціал взаємодії та виміри конструктивізму (країни Азії та Африки): [Зб. наук. праць] / НАН України, ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»; редкол.: В.О. Швед, О.І. Лукаш, Н.Д. Городня та ін. – К., 2015. – 230 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ivinas.gov.ua/images/civil-chyn2015.pdf>
9. Ткаченко В. Креативний потенціал нації: «корейське диво» (до 25-ї річниці встановлення дипломатичних відносин України та Республіки Корея) // Освіта. – 2017. – № 3–4, 5–6, 7–8.
10. Парсонс Т. О структуре социального действия. – М.: Академический Проект, 2000. – 880 с.
11. Побережников И.В. Модернизация: теоретико-методологические подходы. Экономическая история // Обзорение / Под ред. Л.И. Бородкина. – Вып. 8. – М., 2002. – С. 146–168.
12. Пантин В.И. Циклы и волны модернизации как феномен социального развития. – М.: Наука, 2004. – 246 с.
13. Ту Вэймин. Множественность модернизаций и последствия этого явления для Восточной Азии // Культура имеет значение. Каким образом ценности способствуют общественному прогрессу / Под ред. Л. Харрисона и С. Хантингтона. – М.: Московская школа политических исследований, 2002. – С. 236–250.
14. Федотова В. Новые идеи в социальной теории // Социс. – 2011. – № 11. – С. 14–24.
15. Городня Н.Д. Роль держави в піднесенні країн Східної Азії: уроки для України // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право: [Зб. наук. праць]. – 2011. – № 1 (9). – С. 20–25.
16. Рязанова А.Н. Инновационная политика Республики Корея // Мировой опыт инновационной политики: Очерки. – Томск, 2011. – С. 275–288.
17. Мировая экономика. Экономика стран и регионов: [Учеб. для академ. бакалавриата]; В.П. Колесов [и др.]; под ред. В.П. Колесова, М.Н. Осьмовой. – М.: Издательство Юрайт, 2015. – 519 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ КИТАЮ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.

*Олійник Олександр Миколайович, кандидат юридичних наук, доцент
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди*

Традиційна правова сім'я, до якої можна віднести й Китай, поділяється на два підтипи правових систем – держав Далекого Сходу і країн Африки. До далекосхідної підсистеми належать, насамперед, правові системи Китаю та Японії, а також деяких інших країн, що розвивалися під їхнім впливом, – Монголії, Кореї, Малайзії, Індонезії, Бірми. До другої підсистеми належать понад 40 держав, розташованих на Африканському континенті, і Мадагаскар.

Характерною рисою традиційних правових систем є те, що провідним джерелом права є звичай. На відміну від правових систем країн Заходу, що визнали головну роль держави у створенні норм права (шляхом

законодавчої чи судової діяльності), в традиційних правових системах у формуванні норм права пріоритет належить самому суспільству.

Другою ознакою традиційної правової системи є негативне ставлення до законодавства. Таке джерело права, як законодавство, вважалося неприродним для суспільства явищем. Негативне ставлення населення до законодавчого права, що сформувалося упродовж багатьох століть, спричинило надалі відчутні наслідки. В XX ст. після широкої рецепції західного права, значного поштовху у розвитку законодавства й кодифікації склалася ситуація, коли досить значна частина населення стала ігнорувати ці норми права, а реальні суспільні відносини, як і раніше, регулювалися на підставі традиційних норм.

Правова система Китаю – одна з найстаріших у світі. Держава і право виникли в Китаї у II тис. до н. е. і протягом значного періоду розвивалися під сильним впливом філософських вчень даосизму, конфуціанства й легізму.

Фактичне відсторонення державних структур від правової регламентації суспільних відносин мало свої наслідки. Китай протягом століть жив, не знаючи організованих юридичних професій. Судовий процес здійснювали адміністратори, які складали для заняття посад іспити, що мали літературний нахил. Вони не знали права й керувалися порадами своїх чиновників, які належали до спадкової касты. Людей, обізнаних на законі, особливо не брали до уваги, а якщо й радилися з ними, то таємно. Не існувало юридичної доктрини, і в довгій історії Китаю немає жодного знаного юриста, який залишив би в ній слід.

За останньої, Цинської династії (1644-1911 рр.) Китай мав два систематизованих зводи законів, один із яких стосувався державного й адміністративного права, другий – кримінального, цивільного, сімейного. Перший звід містив детальні приписи щодо функцій усіх урядових закладів, другий вказував на види покарань та обставини, за яких вони можуть бути пом'якшені, склади злочинів і способи вирішення цивільних суперечок, причому кожен розділ був пов'язаний з діяльністю одного з міністерств. Багато положень цього кодексу діяли до 1931 р. Шлюбно-сімейні, спадкові, торговельні та інші відносини регулювало звичаєве право, для якого була характерна надзвичайна різноманітність (партикуляризм).

Новий етап у розвитку правової системи розпочався після перемоги в громадянській війні (1925-1949 рр.) Комуністичної партії і проголошенні Китайської Народної Республіки (КНР) в 1949 р. Характерною рисою цього етапу стала повна відмова від раніш існуючої правової системи. ЦК КПК у лютому 1949 р. прийняв рішення про скасування «Повної книги шести законів», що включає Конституцію і всі кодекси. Наступною характерною рисою правової системи Китаю стало посилення законодавчої діяльності держави на основі рецепції соціалістичного права, що існувало

в СРСР. У 1950-1951 рр. було видано низку великих законів: про шлюб, профспілки, аграрну реформу, судову організацію та ін. У 1954 р. було прийнято Конституцію, побудовану за зразком Конституції СРСР 1936 р.; у 1979 р. – Кримінальний і Кримінально-процесуальний кодекси; у 1986 р. – «Загальні положення цивільного права»; у 1994 р. в Законі про працю кодифіковано трудове законодавство; у 1996 р. вийшла нова редакція Кримінально-процесуального кодексу, а в 1997 р. – Кримінального кодексу.

У результаті реформ у Китаї склалася система законодавства, що поєднувала в собі як принципи соціалістичного права, так і деякі засади романо-германської правової родини, насамперед у сфері економіки. Основними джерелами права в КНР є законодавчі акти: Конституція, закони, постанови Постійного комітету Всекитайських зборів народних представників (ВЗНП), постанови й розпорядження Державної ради, підзаконні акти інших органів державної влади і управління.

Разом із тим наявність розвиненого законодавства не означає, що воно використовується в повсякденному житті громадян Китаю. Сформовані за століття погляди на право викликають ігнорування багатьох норм законодавства. Сторони конфлікту, як і раніше, частіше звертаються не в суди, а до посередників, які для його вирішення застосовують традиційну техніку досягнення компромісу. Очевидно, необхідно ще не одне десятиліття, щоб змінити правосвідомість більшості громадян. У Китаї, як і раніше, продовжується боротьба ідей конфуціанства й легізму.

Особливе місце у правовій системі КНР посідають дві території – колишня англійська колонія Гонконг (Сянган) і Тайвань. Відповідно до китайсько-британських домовленостей, спеціальному адміністративному району Сянган надано високий ступінь самоврядування, право мати власні виконавчу, законодавчу й судову системи, а також провадити самостійну імміграційну й податкову політику. Поза компетенцією місцевої влади перебувають лише питання зовнішньої політики й оборони. За прийнятим ВЗНП у 1990 р. Основним законом для Гонконгу до 2047 р. гарантується незмінність території, її соціально-економічної системи й «місцевого способу життя»; за нею зберігається статус вільного порту (порто-франко), окремої митної території, міжнародного фінансового центру з власною валютно-фінансовою системою. Китаєм була підтверджена дія близько 140 законів Великобританії, що раніше поширювалися на Гонконг. Острів Тайвань, що номінально належить КНР, насправді має незалежність і не визнає її суверенітету над своєю територією. На ньому продовжує діяти політична і правова система, успадкована від гомінданівського Китаю.

Однак, останнім часом у Китаї відбуваються процеси авторизації влади під керівництвом Сі Цзіньпіна та його оточення. І якщо раніше вони були під впливом неформальних звичаїв, які, наприклад, обмежували обіймання посади лідера Китаю двома п'ятирічними термінами, то після

11 березня 2018 р. під час щорічного засідання Народного з'їзду народних представників у Пекіні була ухвалена конституційна поправка, яка дозволяє Сі Цзіньпіну залишатися на посаді президента необмежений термін. Під час голосування у парламенті з 2996 депутатів двоє проголосували «проти», ще троє утрималися. Таким чином, ця поправка скасовує систему, яку запровадив китайський лідер Ден Сяопін у 1982 р., спрямовану на запобігання надмірностей диктатури протягом усього життя. Термін правління Сі Цзіньпіна мав закінчитись у 2023 р. Влада Китаю оголосила, що зміни покликані вдосконалити єдине партійне та державне керівництво.

Таким чином, авторитарні країни, до яких відноситься, безумовно, Китайська Народна Республіка, мають менше можливостей для реформ у сферах правової та політичної системи. Це призводить до збільшення відставання в цих сферах від провідних країн світу і нівелює повністю або частково права людини в цих країнах.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Куманин Е. В. Юридическая политика и правовая система Китайской народной республики / Отв. ред. Б. А. Страшун. – М.: Наука, 1990. – 157 с.
2. Порівняльне правознавство: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / В. Д. Ткаченко, С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов; за ред. В. Д. Ткаченка. – Х.: Право, 2003. – 274 с.
3. Правові системи сучасності (західна традиція права): [навчальний посібник] / І. М. Ситар. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2009. – 407 с.
4. Сі Цзіньпін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сі_Цзіньпін.
5. Сухарев А. Я. Правовые системы стран мира: Энциклопедический справочник // Правознавец. Електронна бібліотека юридичної літератури. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// pravoznavec.com.ua](http://pravoznavec.com.ua).

ДІЯЛЬНІСТЬ ЯПОНСЬКОГО ІМПЕРСЬКОГО КОНСУЛЬСТВА В ОДЕСІ У ПЕРІОД ЗГОРТАННЯ НЕПУ

Павленко Світлана Сергіївна, кандидат історичних наук, науковий співробітник

Дніпропетровський національний історичний музей ім. Д.І. Яворницького

Історія перебування японських представників у Одесі розпочинається ще з 1890-х рр. У 1909 р. консульство тимчасово згорнуло свою діяльність, але регіон не втратив своєї актуальності для МЗС Японії. Новий етап функціонування установи припав на період 1920–1930-х рр. Радянсько-японські відносини розвивалися у вкрай складних умовах, що характеризувалися значними ідеологічними протиріччями, пошуком реальних і «надуманих» шпигунів, активною японською експансією на Далекому Сході. За цих умов консульство Японії в Одесі стає для свого